

Variació de la vocal tònica de *móra*

(ALDC, V, 1094. La *móra* d'esbarzer)

Móra, fruit comestible de l'esbarzer (*Rubus ulmifolius*), deriva del llat. vg. MŌRA (llat. cl. MŌRUM) i, pel que fa a la vocal tònica, manifesta dos tractaments bàsics:

1) manteniment de la *o* tancada del llat. vg. a una gran part del domini (*m[o]ra*; var. *am[o]ra* 45, 141, 146, 149, 151, amb vocal protètica), que es tanca en [u] en ross. (*mura*), com és habitual en aquest dialecte; 2) obertura en [ɔ] (*m[ɔ]ra*; var. *am[ɔ]ra* 36, 150; figa *m[ɔ]ra* 92) en una altra gran part del territori, la qual cosa desmenteix les paraules de Coromines ("sobretot ho diuen criatures i gent que no va pel camp [...] i és sobretot entre gent de ciutats i viles grans", *DECat*). En són der. *morella* 12, *morilla* 15, 19 i *morisca* 97, aquesta d'afinitat aragonesa; *morraliga* 96 és un compost de *morra* (< *m[o]ra*) i *liga*. Per a aquesta obertura anòmala, veg. mapes 586 i 699.

Els dos tractaments, *m[o]ra*/*m[ɔ]ra*, es troben repartits per tota l'àrea lingüística, predominant el primer en val., bal. i alg.; sobta que aquesta fidelitat etimològica es doni també en bona part del cat. central, que, com és sabut, és propens a un descens d'aquesta vocal tònica en síl·laba inicial.

El mot sovint va seguit d'un determinant per tal de distingir-lo de la *móra* de la morera (*Morus nigra*, *Morus alba*): *móra* d'esbarzer 54, d'origen incert (var. *móra* de brazer 83, 163, ~ de batzer 70, 73, ~ de barder 56, ~ d'albarzer 157); *móra* de mata 85, potser del llat. tardà MATTÀ 'estora' i d'aquí 'clapa de plantes que cobreix una extensió de terreny'; *móra* salvatge 85, del llat. SĪLVATĪCU 'propi del bosc' (< SILVA); *móra* de ru 85 'd'esbarzer' ← logudorès, on < llat. RUBUS; *móra* marina 102, der. del llat. MARĪNUS; *móra* de sarsal 166 ← cast. zarzal, der. de zarza, d'origen incert.

Belitre 1 i *espullabelitre* 1 són una confusió de l'inf. amb el gavarro, fruit de la gavarrera o roser silvestre; *belitre* 'trapella, pòtol' és der. del gr. BLĪTURĪ, "emprat pels escolàstics com a tipus del mot que no vol dir res" (*DECat*) i és reducció de (*d*)*espullabelitre*, a causa de la coïssor que el fruit produeix i que obliga a despullar-se per poder-se gratar a gust.

Móra és l'únic nom normatiu des del *DOrt*, 1917.

